

Kontraseptiflerin Cinsel Yaşantıya Etkileri Üzerine Niteliksel Bir Çalışma

A Qualitative Study on the Effects of Contraceptives on Sexual Life

Dr. Ayşe KILIÇ,^a
Dr. Aygül AKYÜZ,^a
Dr. Tülay YAVAN,^a
Dr. Gülten GÜVENÇ^a

^aGATA Hemşirelik Yüksek Okulu,
Ankara

Geliş Tarihi/Received: 23.10.2008
Kabul Tarihi/Accepted: 02.02.2009

Yazışma Adresi/Correspondence:
Dr. Ayşe KILIÇ
GATA Hemşirelik Yüksek Okulu,
Ankara,
TÜRKİYE/TURKEY
ayse2007@yahoo.com

ÖZET Amaç: Bu çalışma, kadınların kullandıkları kontraseptif yöntemlerin cinsel yaşantılarına olan etkilerini, yöntemin seçiminde ve kullanımını sürdürmede bunu göz önünde bulundurma durumlarını belirlemek amacıyla uygulanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Bu niteliksel araştırma çalışmaya katılmayı kabul eden 31 kadın ile yapılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, derinlemesine görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Kadınlara; kontraseptif seçimine karar verme, yöntem seçiminde yöntemin cinsel yaşantı üzerindeki etkisini göz önünde bulundurma, kullanılan kontraseptif yöntemlerin cinsel yaşantıları üzerine etkisini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Her görüşme yaklaşık 35 ile 40 dakika sürmüştü. Kalitatif içerik analizi yapılmıştır. **Bulgular:** Çalışma sonuçlarına göre; kontraseptif yöntemlerin her birinin farklı düzeylerde de olsa çiftlerin cinsel yaşantıları üzerinde etkiler yarattığı belirlenmiştir. Kadınlar en fazla takvim ve geri çekme yöntemlerinin, ardından OK ve rahim içi aracın cinsel yaşantılarını olumsuz olarak etkilediğini ifade etmişlerdir. Tüpligasyon yöntemini kullanan kadınlar cinsel yaşamlarının olumsuz olarak hiç etkilemediğini belirtmişlerdir. Kadınlar kullandıkları kontraseptif yöntemin gebelikten koruduğu sürece, cinsel yaşantıya olan etkisini daha geri plana atılabildiklerini ve buna katlandıklarını belirtmişlerdir. **Sonuç:** Kontraseptifler cinsel yaşantıyı değişik düzeylerde de olsa etkilemektedir. Sağlık personeli kontraseptiflere yönelik eğitim ve danışmanlık sırasında bu etkileri de çifte açıklayarak memnuniyetsizliğe bağlı yöntem bırakmanın önüne geçebilir.

Anahtar Kelimeler: Seksüel yaşam; kontrasepsiyon; üreme sağlığı

ABSTRACT Objective: The aim of this research was determine the effects of the contraceptive methods used by the women on their sexual life, and whether they took this into account when selecting and deciding to continue the method. **Material and Methods:** For this qualitative study 31 women were interviewed who accepted participation constituted the study sample. Data were obtained in depth interview method by using semi-structure interview guide. The questions asked in the interview were on how the contraceptive method decision was made, effect of the method on their sexual life, and if these effects played a role on method selection. Each interview lasted approximately 35 to 40 minutes. A qualitative content analysis was performed. **Results:** The results of this study show that each method has some effect on the sexual life of the couple, albeit at various levels. Women declared that among the contraceptive methods, calender and withdrawal methods mostly affect their sexual life, while oral contraceptive and intrauterine device follow them. They also declared that tubligation method didn't effect their sexual life at all. Methods with a high degree of protection from pregnancy enabled pushing the effect on the sexual life to the background and made it more bearable by women. **Conclusion:** Contraceptives effect the sexual life, albeit at various levels. During the education and consultancy, health professionals can explain these effects to the couples and overcome their discontinuing a method because of dissatisfaction.

Key Words: Sexuality; contraception; reproductive medicine

Ülkemizde, genel olarak evli kadınların %43'ü modern ve %29'u da geleneksel olmak üzere toplam %71'i gebeliği önleyici bir yöntem kullanmaktadır. En fazla geleneksel bir yöntem olan geri çekme (%26), daha sonra ise modern yöntemler olan rahim içi araç (RİA) (%20) ve kondom (%11) kullanılmaktadır. Bununla birlikte araştırma sonuçları, kontraseptif kullanmaya başlayanların %40'ının, ilk 12 ay içinde yöntemi bıraktığını, bunların da yaklaşık yarısının başka bir yönteme geçtiğini göstermektedir. Yöntem kullananların %9'unun yöntem başarısızlığı, %7'sinin kullanırken gebe kalma, %19'unun başka bir yönteme geçme, geri kalan %5'inin ise diğer nedenlerle yöntemi bıraktıkları belirlenmiştir. Yöntem bırakma nedeninin yöntemin başarısızlığı olarak belirtenlerin özellikle geleneksel kontraseptif kullananlar olduğu görülmektedir. Yan etkiler ve sağlık kaygısı da modern yöntemlerin bırakılmasında önemli bir yer tutmaktadır.¹

Kontraseptif yöntemler; istenmeyen ve zamansız gebelikleri önleyerek, güvensiz düşükleri azaltarak, doğum aralıklarını artırıp kadının doğum sonrası sağlıklı olarak iyileşmesini hızlandırarak üreme sağlığının sürdürülmesine önemli katkıda bulunmaktadır.² Üreme Sağlığı; “yalnızca üreme sistemi işlevleri ve süreci ile ilgili, hastalık ve sakatlığın olmaması değil, üremenin fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden bütünüyle tam bir iyilik hali içinde tamamlanması” olarak tanımlanmakla birlikte; insanların tatmin edici ve güvenli bir cinsel yaşamlarının olması, üreme yeteneğine ve üreme yeteneklerini kullanmada karar verme özgürlüğüne sahip olmaları demektir.^{3,4} Bu bağlamda, kontrasepsiyonun, istenmeyen gebelikleri önlemesinin yanı sıra, seksüel yaşamı, üreme fonksiyonundan ayırarak çiftlerin “tatmin edici bir cinsel yaşam” sürmelerine de katkı sağladığı düşünülmektedir.

Bireylerin kontraseptif yöntem seçimi, kullanımını, devam etme ve bırakma durumlarını ortaya koymaya yönelik birçok çalışma vardır. Ancak bunların evlilik ilişkilerini ve seksüel dinamikleri etkilemesine yönelik çok az şey bilinir.⁵ Bu durum eğitim ve danışmanlık sırasında çiftlere, kontraseptiflerin cinsel yaşama etkilerini de içeren bütün

yönlerinin anlatılmasını ve bireylerin tercihlerini buna yönelik yapması olanağını ortadan kaldırmaktadır. Kişilerin yöntemin cinsellikleri üzerinde oluşturabileceği olumsuz bir etkiden kaynaklanan memnuniyetsizliklerinin, bugüne kadar net bir şekilde tanımlanmamış bir kontraseptif bırakma sebebi olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle kontraseptiflerin cinsel yaşantıya olan etkilerinin de, kişilerin yöntem seçimini etkileyen diğer faktörler kadar, seçimde ve kullanımı sürdürmede etkili olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma; kadınların kullandıkları kontraseptif yöntemlerin cinsel yaşantılarına olan etkilerini, yöntemin seçiminde ve kullanımını sürdürmede bunu göz önünde bulundurma durumlarını belirlemek amacıyla uygulanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırma yöntemi niteliksel tanımlayıcı modele temellendirilmiştir. İnsan davranışlarının yaşandığı ortam içinde tüm yönlerden anlaşılabilmesi, niteliksel araştırma tasarımlarını gerektirmektedir. Niteliksel araştırma, geleneksel/niceliksel araştırma yöntemlerinden araştırma soruları, amaçları, örneklem seçme, veri toplama ve çözümleme yöntemleri açısından ayrımlar göstermektedir. Nitel araştırmada toplanan veriler, nicel araştırmalarda olduğu gibi sayılara indirgenemez. Asıl amaç araştırılan konu ile ilgili okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir durum sunmaktır. Bunun için de toplanan verilerin ayrıntılı ve derinlemesine olması ve araştırmaya konu olan bireylerin görüş ve deneyimlerinin mümkün olduğu ölçüde doğrudan sunulması önemlidir.⁶

Araştırma; Aralık 2006-Ocak 2007 tarihleri arasında, bir üniversite hastanesinin kadın hastalıkları ve doğum polikliniği aile planlaması (AP) biriminde uygulanmıştır. Çalışmaya; AP polikliniğine başvuran, son kullandığı yöntemi en az 1 yıldır kullanmakta olan, evli ve araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlar dahil edilmiştir. Kişinin, kullandığı yöntemin cinsel yaşantıya olan etkisinin farkına varabilmesi, deneyimlemesi ve yöntem kullanımını öncesi ile farkları ayırt edebilir duruma gelebilmesi için böyle bir süre kriter olarak konulmuştur. Ayrıca, evli olan kadınlarla olmayanlar

arasında kontraseptif yöntem seçimini etkileyen faktörler açısından farklılıklar olabileceği değerlendirilmiştir. Bu yüzden diğer faktörler açısından benzerliği sağlayabilmek amacıyla sadece evli kadınlar araştırma kapsamına alınmıştır.

Örneklem seçiminde rastgeleliği sağlayabilmek amacıyla her gün AP polikliniğine başvuran kadınlardan kriterlere uygun olan ikinci kadın araştırma kapsamına alınmıştır. Eğer bu kişi araştırmaya katılmayı kabul etmemişse kriterlere uygun bir sonraki kişi örneklem kapsamına alınmıştır. Bu süreçte polikliniğe 38 kadın başvurmuş, araştırmaya katılmayı kabul eden 31 evli kadın araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Veri toplama aşaması katılımcıların verdiği ifadelerin tekrar edilmeye başladığı görüldüğünde tamamlanmıştır. Ayrıca, en az 1 yıl süreyle bir kontraseptif yöntem kullanan bu kadınlar eğer geçmişte, en az 1 yıl süreyle başka kontraseptif yöntem kullanmışlarsa, verilerin analizinde geçmişte kullandıkları yöntemlere ilişkin deneyimlerine de yer verilmiştir.

Veriler; literatür taraması, klinik uzmanların danışmanlığı ve araştırmacıların klinik deneyimi ile hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme rehberine göre toplanmıştır. Görüşme rehberi üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde; kadınların demografik ve obstetrik öykülerini belirtmeye yönelik kapalı uçlu sorular yer almıştır ve bu bilgiler form üzerinde araştırmacı tarafından işaretlenmiştir.

İkinci bölümde; araştırmanın amacına uygun verilerin toplanması için, iki tetikleyici iki de yönlendirici soru sorulmuştur. İlk tetikleyici soru “Bu güne kadar kullandığınız kontraseptif yöntem/yöntemin seçimine nasıl karar verdiniz?”, yönlendiricisi “Yöntem seçiminde kontraseptif yöntemin cinsel yaşantınızı etkileyip etkilememesi bir tercih nedeni miydi?, ikinci tetikleyici soru; “Kullanmakta olduğunuz kontraseptif yöntemin cinsel yaşantınız üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?” yönlendiricisi “Kullandığınız yöntemin/yöntemlerin cinsel yaşantınıza etkisi yöntem kullanmayı sürdürmenizi etkiledi mi?” şeklinde olmuştur.

Üçüncü bölümde ise niceliksel değerlendirme yapmaya yönelik iki soru yer almıştır.

1) Kadınların kullandıkları kontraseptif yöntemlerin cinsel yaşantıdan memnuniyetleri üzerine algısını belirlemek için vizüel analog skalası (VAS) kullanılmıştır. Kadınlar; kullandıkları yöntemin cinsel yaşantılarını üzerinde bir olumsuzluk yaratmadığını düşünüyorlarsa “0”, çok fazla olumsuzluk yarattığını düşünüyorlarsa “100” puan verecek şekilde çizgisel bir düzlem üzerinde işaretleme yapmışlardır.

2) Araştırmacılar; literatür bilgileri doğrultusunda kontraseptif yöntem seçiminde etkili olduğu düşünülen faktörlerin bir listesini oluşturmuşlar ve kadınlardan kendi ve eşlerinin bakış açısına göre bu listedeki faktörleri öncelik sırasına dizmeleri istemişlerdir.

Görüşmeler, iki araştırmacı ile birlikte, poliklinikte kadınla baş başa kalabilmek amacıyla özel bir odada yapılmıştır. Görüşme sırasında katılımcılardan gerekli izin alınarak bilgilendirilmiş onam belgesi imzalatılmış, hem ses kayıt cihazı kullanılmış hem de not tutulmuştur.

VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmacılar tarafından, görüşmelerin bitiminde görüşme dökümleri yapılmıştır. Görüşme sonuçlarının analizi 4 ana aşamada gerçekleştirilmiştir.

1) Veriler düzenlenmiş ve daha küçük analiz gruplarına dönüştürülmüştür. Tüm dökümler defalarca satır-satır okunmuş ve anlamlı ifadeler ve paragraflar analiz grupları olarak tespit edilmiştir.

2) Verilerin analizine dayanarak kategoriler geliştirilmiştir. Tüm anlamlı ifade ve paragraflara bir kod verilmiştir. Yakın anlamlı kodlar gruplandırılmış; verilerin ve kategorilerin yakın incelenmesi ile ortaya çıkartılan önemli kavramalar art arda okumalar ve anlamlı özetlemeler ile kodlanmıştır. Dökümler kod ve kategorileri doğrulamak için tekrar okunmuştur.

3) Veriler içindeki ilişkiler belirlenerek temalar ortaya çıkmıştır.

4) Temalar tekrar gözden geçirilerek yeniden doğrulanmıştır.

Tüm bu işlem basamakları araştırmayı yürüten 2 kişi ile birlikte yürütülmüştür. Daha sonra alanında uzman biriyle birlikte düzenli grup toplantıları süresince çalışarak kodlar tekrar değerlendirilmiş, kategorize edilmiş ve oluşan temalara son şekli verilmiştir.

Araştırma, çalışma sonucunda aşağıdaki temalar altında sunulmuştur.

1. Kontraseptif yöntem seçimine yönelik deneyimler.

2. Kontraseptif yöntem seçiminde cinsel yaşantı üzerindeki etkileri göz önünde bulundurma.

3. Cinselliği etkilemesinden dolayı kontraseptif yöntem değiştirmeyi düşünme.

4. Kadınların geçmişte veya halen kullanmakta oldukları yöntemlerin, cinsel yaşantıları üzerine etkilerini tanımlama.

Ayrıca kadınlardan niceliksel olarak elde edilen veriler de iki başlık altında verilmiştir.

5. Kadınların, kullandıkları kontraseptif yöntemlerin cinsel yaşantıdan memnuniyetleri üzerine olumsuz etkileri.

6. Kadın ve kadına göre eşinin yöntem seçiminde göz önünde bulundukları faktörlerin sıralaması.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki kadınların yaş ortalamaları 33'tür (SS: 6.31, 21-44 yaş aralığı). Kadınların 15'i yüksek okul, 11'i lise, 3'ü ortaokul, 2'si ilkokul mezunudur. İstedikleri çocuk sayısı ortalaması 1.7, sahip oldukları çocuk sayısı ortalaması 1.4'tür.

Görüşme sırasında kadınlardan; 9'u (1-20 yıldır) RİA, 6'sı (2.5-8 yıldır) geri çekme, 5'i (1yıldır) oral kontraseptif (OK), 5'i (1-2 yıldır) prezervatif, 3'ü (2-5 yıl önce) tüpligasyon, 3'ü hem prezervatif hem de geri çekme yöntemini kullanmaktadır. Ayrıca kadınların 9'unun RİA, 3'ünün geri çekme, 10'unun OK, 4'ünün prezervatif, 1'inin takvim yöntemi, 1'inin aylık enjeksiyon yöntemlerini de geçmişte en az 1 yıl süreyle kullandıkları belirlenmiştir.

GÖRÜŞME SONUÇLARI

Kontraseptif Yöntem Seçimine Yönelik Deneyimler

Verilerin analizi sonucu kadınların kullandıkları en son yöntemi; 15'inin doktora sorarak, 12'sinin eşi ile birlikte konuşarak, 4'ünün de kendi kararı ile kullanmaya başladıkları belirlenmiştir.

Yöntem seçimine doktoruna danışarak karar veren kadınların ifadelerinden, yöntem kullanmaya danışmanlıktan çok yönlendirme sonucu başladıkları anlaşılmaktadır. Kadınlar bu konuda "doktorum bunu önerdi", "doktorum bu yöntemi kullanmamı söyledi" ifadelerini kullanmışlardır.

"Ben 5 yıldır RİA kullanıyorum. Bunu taktırmadan önce eşime sorduğumda -ben bu işlerden iyi anlamam senin kararın- demişti. Ben de doktoruma danıştım. Bana RİA'yı önerdiğinden buna karar verdim." (Vaka 4, 5 yıldır RİA kullanıyor, 29 yaşında)

"Doktorum bununla (OK) başla dedi. Hap kullanmaya başladım. Hapın kilo aldırıcı etkisi olduğunu duymuştum. Olsun. Benim için gebelikten koruması önemli." (Vaka 13, bir yıldır OK kullanıyor, 26 yaşında)

Birlikte konuşarak karar verdiği belirlenen kadınların ise öncelikle kadına yönelik bir yöntemi tercih ettikleri belirlenmiştir. Çiftlerin, eğer kadının kullandığı yönteme ilişkin endişeleri, yöntemin yan etkileri (örneğin; kanser yaptığını düşünme, kilo aldırma vs.) veya yöntem başarısızlığı sonucu gebe kalma öyküsü varsa o zaman erkeğe yönelik yöntem seçtikleri belirlenmiştir.

"Önce ben spiral taktırmıştım. Kanamalarım çok oldu. Bir de içimde hep batıyor gibi gelmişti. Bir yıl sonra çıkarttırdım. Sonra hap kullandım. O da çok sinirlilik yaptı. Eşimle konuştuk. Artık ben korunurum dedi. Şimdi eşim korunuyor". (Vaka 8, 2.5 yıldır geri çekme yöntemi kullanıyor, 31 yaşında)

"Bu yönteme eşim karar verdi. Aslında o da bundan çok memnun değil ama aleti ben istemedim. Kanser yapıyor dediler, aleti koyduranların çoğu hamile kaldı. Çevremdeki arkadaşlarımdan aletle korunanlardan hamile kalanlar oldu" (Vaka 3, 2.5 yıldır geri çekme yöntemini kullanıyor, 37 yaşında)

“Bizim ilişkimizde hep eşim korunuyor. Bazen prezervatif bazen geri çekme ile. Bunlara eşim karar verdi. Ben korunurum dedi. Ben spiral taktırayım istemişim eşim batar diye taktırmamı istemedi.” (Vaka 19, 1 yıldır prezervatif kullanıyor, 28 yaşında).

Kullanacakları yönteme kendisi karar veren kadınların; eşlerinin bu konuda yeterli bilgilerinin olmamasından veya eşlerinin herhangi bir yöntemi kullanmayı kabul etmemelerinden dolayı bu sorumluluğu tek başına aldıklarını ifade etmişlerdir.

“.....Tüm bunları kullanırken eşimle birlikte karar alıyormuş gibi geliyor ama eşim bana “ben korunmak istiyorum. O zaman cinsellikten soğuyorum bu durum beni çok rahatsız ediyor. Sen korun” dedi. Ne yapayım. Benim korunmam gerek. En son hap kullanmaya karar verdim. Sıkıntıları hep kadınlar çekiyor zaten. Çocuk olmasındansa böyle sıkıntıları çekmek daha iyi gibi geliyor.” (Vaka 12, 1 yıldır OK kullanıyor, 30 yaşında)

“OK’i uzun süredir kullanıyordum. Artık değiştirmem gerekiyordu. Eşimin bu konularda çok bilgisi yoktu. Bana bıraktı. Ben de RİA taktırdım.” (Vaka 16, 1 yıldır RİA kullanıyor, 37 yaşında).

Kontraseptif Yöntem Seçiminde Cinsel Yaşantı Üzerindeki Etkileri Göz Önünde Bulundurma

Araştırma kapsamında değerlendirilen kadınların tümü, kullanacakları kontraseptif yöntemi öncelikle gebelikten koruma özelliğine göre tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Kadınların sadece üçü, yöntem seçerken, ilk sırada yer almamakla birlikte, cinsel yaşama olan etkisini göz önünde bulundurduklarını, 28’i ise bunu hiç düşünmediklerini belirtmişlerdir.

“Kullanacağım yöntemin cinsel yaşantımı etkileyip etkilemeyeceği konusunu hiç düşünmedim. Çünkü istemediğim bir gebelik beni daha çok yorar. RİA bu sorunu çözdüğü için cinsellik boyutunu hiç düşünmedim” (Vaka 2, 20 yıldır RİA kullanıyor, 40 yaşında).

“Bu konuyu hiç düşünmedim. Daha ziyade RİA için acaba batar mı, ilişki sırasında rahatsız eder mi diye dışardan duyduğum şeyler vardı. 2 yıl önce hap kullanırken de cinselliği etkilemesini hiç

düşünmemiştim (Vaka 5, 1 yıldır OK kullanıyor, 26 yaşında).

“Korunma yöntemi seçeceğim zaman cinselliğimi etkiler mi diye düşündük ancak bu konuda başka bir yöntem bulamadık, çare yok. Cinselliğin ilişkilerde çok önemli olduğunu düşünüyorum. Yöntem öyle olmalı ki öncelikle gebelikten korunmalı aynı zamanda da cinselliği etkilememeli.” (Vaka 16, 1 yıldır RİA kullanıyor, 37 yaşında)

Cinselliği Etkilemesinden Dolayı Kontraseptif Yöntem Değiştirmeyi Düşünme

Kadınların büyük bir kısmı (26 kişi) kullandığı kontraseptif yöntemin cinsel yaşantısını etkilediğini ifade etmesine rağmen, sadece 6 kadın bu yüzden yöntem değiştirmeyi düşündüğünü ve 1’i de değiştirdiğini belirtmiştir.

“Cinselliğimi etkilemesi durumunu hiç düşünmedim. Daha ziyade spiral için acaba batar mı, ilişki sırasında rahatsız eder mi diye dışardan duyduğum şeyler vardı. İki yıl önce hap kullanırken de cinselliği etkilemesini hiç düşünmemiştim” (Vaka 5, 1 yıldır OK kullanıyor, 26 yaşında).

“Kullandığımız yöntemleri cinselliğimizi etkilediği için değiştirmeyi düşündüm. Bazen oluyor ki tartışmaya varıyor. Ben artık umursamıyorum. Cinsel ilişki benim için olsa da olur olmasa da. ....Artık ben de ilişkiden soğudum.” (Vaka 21, 6 yıldır geri çekme yöntemini kullanıyor, 28 yaşında)

“Bir yıldır alet kullanıyorum, bundan önce 8 yıl hap kullandım. Bunların cinselliğinizi etkilemesinden dolayı yöntem değiştirmeyi evet düşündüm. OK libidoyu azalttığından ve uzun süredir kullandığım için ayrıca baş ağrısı da yaptığından bıraktım.” (Vaka 16, 1 yıldır RİA kullanıyor, 37 yaşında.)

Kadınların Geçmişte veya Halen Kullanmakta Oldukları Kontraseptif Yöntemlerin, Cinsel Yaşantıları Üzerine Etkilerine Yönelik Deneyimleri

Hormonal kontrasepsiyonun cinsel yaşantıya olan etkisi

Bu çalışmada 15 kadının geçmişte ve halen OK, 1 kadının da aylık enjeksiyon yöntemini kullanma deneyimi olduğu saptanmıştır. OK kullananların bir kısmı (4 kişi) gebelik korkusu yaşamadıkları için rahat olduklarını belirtirken, 9’u cinsel yaşantıla-

rının etkilendiğini belirtmiştir. Etkilenme sebepleri olarak da; cinsel istekte azalma, sinirlilik, vajinal kuruluk ve buna bağlı ilişkide ağrı sorunlarını ifade etmektedir. Aylık enjeksiyon yöntemi kullanan bir kadın ise; kanamalarının düzensiz olmasından dolayı sürekli gebe kalma korkusu yaşadığını belirtmiştir.

“*Hapın cinsel yaşantımız üzerine olumsuz bir etkisi olduğunu sanmıyorum. Ben öyle bir sorun yaşamadım. Aksine gebe kalma korkusu yaşamadığım için rahatım da..*” (Vaka 5, 1 yıldır OK kullanıyor, 26 yaşında).

“*Şimdi eşim kendi korunuyor. Hep gebe kalma korkusu yaşıyorum. Ama hap kullanırken rahattım, hiç korkum olmuyordu.*” (Vaka 6, 3 yıldır geri çekme yöntemi kullanıyor, daha önce 1 yıl OK kullanmış, 35 yaşında).

“*... Yedi yıl hap kullanmıştım. Hap kullanırken ben fark ettim. İstekte azalma oldu. Ama ne yaparsın. Benim için önce gebe kalmamam geliyor.*” (Vaka 7, 3 yıldır RİA kullanıyor, 38 yaşında)

“*Hap kullanırken sinirli oluyordum hep. Hiç rahat edemedim.*” (Vaka 8, 2.5 yıldır geri çekme yöntemi kullanıyor, 31 yaşında).

“*... Ben daha önce uzun süre OK kullandım. O da cinsel istekte azalma ve kuruluk yaptı, canım acıdı.*” (Vaka 15, 1 yıldır prezervatif kullanıyor, 39 yaşında)

RİA'nın cinsel yaşantıya olan etkisi

Bu çalışmada 18 kadının geçmişte ve halen RİA kullandığı belirlenmiştir. Bu kadınların bir kısmı (12 kişi) RİA'nın, gebelik korkusunu ortadan kaldırdığını ve gebe kalma riskini en aza indirdiğini, bunun için de cinselliklerinin olumlu yönde etkilendiğini ifade etmişlerdir. Kadınların bazıları (6 kişi) ise RİA'nın kanama süresini uzatması, akıntı miktarını artırması gibi nedenlerle cinselliklerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

“*RİA'nın bizde hiçbir yan etkisi olmadı hatta ilişkimiz daha düzenli hale getirdi.*” (Vaka 1, 18 yıldır RİA kullanıyor, 44 yaşında)

“*Prezervatif ve hap kullanırken bir şekilde etkilenme olmuştu ama spiral taktırınca bir şey olmadı.*” (Vaka 7, 3 yıldır RİA kullanıyor, 38 yaşında).

“*Spiral ile adetlerim daha uzun süreli oluyor. Spiral taktırmadan önce adetlerim daha kısa sürerdi. Bu durum cinsel hayatımızı da etkiliyor muhakkak. Daha iyi, daha farklı bir yöntem olsa muhakkak onu deneyeceğim. RİA kanamalarımı artırdığı için ilişki süremi kısalttı....*” (Vaka 2, 20 yıldır RİA kullanıyor, 40 yaşında).

Geri çekme ve takvim yönteminin cinsel yaşantıya olan etkisi

Çalışmamızda 9 kadının geçmişte ve halen geri çekme yöntemini, 1'inin de takvim yöntemini kullandığı belirlenmiştir. Kadınlar bu yöntemleri kullanmanın; sürekli hamile kalma korkusu yarattığını, cinsel isteğin azaldığını ve böylece cinsellikten zevk alamadıklarını belirtmişlerdir.

“*Geri çekmeyi kullanırken hep aklımda acaba gebe kalacak mıyım diye korku oluyor ve sıkıntı duyuyorum. İlişkidenden pek bir şey anlamıyorum. Ben tabi. Eşim için sorun yok. O memnun.*” (Vaka 19, 1 yıldır prezervatif kullanıyor, 28 yaşında).

“*Valla bilmiyorum. Önceden zevk alamıyordun, sonra sonra alıyorsun bu duruma, zevk alamamaya yani. Şimdi hiç içimden gelmiyor, önceden ben böyle değildim ama böyle oldu şimdi. Bir de şimdi hep aklımda acaba hamile kalır mıyım diye sıkıntı oluyor. İsteksizlik ve sıkıntı yani.*” (Vaka 6, 3 yıldır geri çekme yöntemi kullanıyor, 35 yaşında).

Prezervatif kullanmanın cinsel yaşantıya olan etkisi

Çalışmamızda 9 kadının eşinin geçmişte ve şu anda prezervatif kullandığı belirlenmiştir. Eşleri prezervatif kullanan kadınların bir kısmı (3 kişi) kendilerinin herhangi bir olumsuzluk yaşamadıklarını aksine rahat olduklarını ifade ederlerken, bir kısmı (6 kişi) ise bu yöntemin her ikisinin de cinselliklerini olumsuz etkilediğini düşünmektedir.

“*Eşim prezervatif kullanırken ben daha rahattım şimdi de rahatım ama sanki eşimde biraz istekte azalma oldu gibi. Bu da onu etkiliyordu tabi.*” (Vaka 13, geçmişte 1 yıl prezervatif kullanmış, son 1 yıldır OK kullanıyor, 26 yaşında)

“*... Yine de hiçbir şey kullanmamak gibi olmuyor tabi. Orada bir engelin olduğunu siz de hissediyorsunuz. Bu benim cinselliğimi etkiliyor. Ayrıca*

eşinizin bundan pek hoşlanmadığını bilmek de sizi psikolojik olarak etkiliyor...” (Vaka 10, 1 yıldır prezervatif kullanıyor, 21 yaşında)

Tüpligasyon yönteminin cinsel yaşantıya olan etkisi

Tüpligasyon yöntemi kullanan üç kadın; gebe kalmayacaklarını bilmesinden dolayı ilişkilerinde çok rahat olduklarını belirtmiştir.

“Tüplerimi bağlatmanın cinselliğimi olumsuz etkilediğini düşünmüyorum. Hatta çocuk olmaya çağını bildiğiniz için olumlu etkisi var. İlişkide daha rahat oluyorsunuz.” (Vaka 11, 4 yıldır tüpligasyon yöntemini kullanıyor, 40 yaşında)

Kadınların, Kullandıkları Kontraseptif Yöntemlerin Cinsel Yaşantıdan Memnuniyetleri Üzerine Olumsuz Etkileri

Kadınlar, geçmişte ve görüşme sırasında en az bir yıldır kullandıkları kontraseptif yöntemlerin cinsel yaşantılarına olan olumsuz etkilerine yönelik algılarını 0 (hiç olumsuzluk yaratmıyor) ile 100 (çok fazla olumsuzluk yaratıyor) arasında bir değer vererek tanımlamışlardır. Buna göre; 18 kadın RİA'nın ortalama %34, 15 kadın OK'nin %40, 9 kadın takvim yönteminin %90, 9 kadın prezervatifin %54, 9 kadın geri çekme yönteminin %78, ve 1 kadın enjeksiyon yönteminin %45 oranında cinsel yaşantılarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Tüpligasyon yöntemini kullanan üç kadın ise yöntemin cinsel yaşantıları üzerine hiç olumsuz etkisinin olmadığını ifade etmiştir.

Kadın ve Kadına Göre Eşinin Yöntem Seçiminde Göz Önünde Buldukları Faktörlerin Sıralaması

Kontraseptif yöntem seçiminde, kadınların çoğunun “kontraseptifin gebelikten koruma özelliğini”ne ilk sırada yer verdikleri belirlenmiştir. Daha sonra, “yöntemin yan etkilerinin az olması özelliğinin” geldiği görülmüştür. Hiçbir kadın, yöntemin cinselliği etkilememesini 1. sıraya koymazken, 8 kadın 2. derecede önemli olduğunu belirtmiştir (Tablo 1).

Kadınlara göre eşlerinin kontraseptif yöntem seçimindeki öncelik sırası ise “kontraseptif yöntemin cinsel yaşantıyı olumsuz etkilememesi” ve “gebelikten koruma özelliği” şeklindedir (Tablo 1).

TABLO 1: Kadının ve kadına göre eşinin yöntem seçimini etkileyen faktörlerin sıralanması.

	Kendisine Göre	Eşine Göre
Gebeliği önlemesi	25 (%81) kişi 1. sıra	16 (%52) kişi 1. sıra
	5 (%16) kişi 2. sıra	9 (%29) kişi 2. sıra
	1 (%3) kişi 4. sıra	1 (%3) kişi 3. sıra
		3 (%10) kişi 4. sıra
		2 (%6) kişi 5. sıra
Yan etkilerini az olması	5 (%16) kişi 1. sıra	5 (%16) kişi 1. sıra
	12 (%39) kişi 2. sıra	6 (%20) kişi 2. sıra
	5 (%16) kişi 3. sıra	10 (%32) kişi 3. sıra
	6 (%20) kişi 4. sıra	5 (%16) kişi 4. sıra
	3 (%10) kişi 5. sıra	5 (%19) kişi 5. sıra
Cinselliği etkilememesi	0 (%0) kişi 1. sıra	13 (%42) kişi 1. sıra
	8 (%26) kişi 2. sıra	13 (%42) kişi 2. sıra
	11 (%35) kişi 3. sıra	4 (%13) kişi 3. sıra
	8 (%26) kişi 4. sıra	0 (%0) kişi 4. sıra
	4 (%13) kişi 5. sıra	1 (%3) kişi 5. sıra
Kullanımının kolay olması	1 (%3) kişi 1. sıra	0 (%0) kişi 1. sıra
	5 (%19) kişi 2. sıra	3 (%10) kişi 2. sıra
	12 (%39) kişi 3. sıra	3 (%10) kişi 3. sıra
	12 (%39) kişi 4. sıra	18 (%58) kişi 4. sıra
	1 (%3) kişi 5. sıra	1 (%3) kişi 5. sıra
Ucuz ve kolay elde edilebilir olması	0 (%0) kişi 1. sıra	0 (%0) kişi 1. sıra
	3 (%10) kişi 2. sıra	0 (%0) kişi 2. sıra
	4 (%12) kişi 3. sıra	8 (%26) kişi 3. sıra
	3 (%10) kişi 4. sıra	4 (%12) kişi 4. sıra
	21 (%68) kişi 5. sıra	19 (%61) kişi 5. sıra

TARTIŞMA

Çalışmamızda kadınların kullandıkları kontraseptif yöntemlerin cinsel yaşantılarına olan etkileri ile yöntemin seçiminde ve kullanımını sürdürmede bunu göz önünde bulundurma durumlarını belirlemek amacıyla elde edilen veriler incelenmiştir.

AP danışmanlığının en önemli göstergelerinden birisi; çiftlerin kontraseptif yöntem seçimi kararını birlikte verebilme yeteneğidir. Etkin bir AP danışmanlığı, bireylerin kendi ihtiyaçlarına en uygun metodu seçmelerine, çiftlere rahat bir ortamda tüm metodların bütün yönleriyle anlatılarak, yardımcı olması ile sağlanır.^{1,7,8}

Araştırma kapsamında değerlendirilen kadınların kontraseptif yöntem seçimini; doktora sorarak, eşi ile birlikte konuşarak ve kendi kararları ile yaptıkları belirlenmiştir. Doktora sorarak yöntem

seçen kadınların ifadelerinden; bu hizmetin AP danışmanlığı aracılığıyla verilmediği, kadınların da yöntemi bir reçeteyi uygular gibi üzerinde fazla düşünmeden, yorumlamadan kullanmaya başladıkları dikkati çekmektedir.

Araştırmamızda katılımcıların bir kısmının, her ne kadar yöntem seçimine eşleri ile karar verdikleri görülse de, önceliğin kadına yönelik bir yönetime verilmesi dikkati çekmektedir. Eğer kadınlar kanama düzensizlikleri, sinirlilik gibi yan etkiler, kullanımda zorluk ve kanser olma korkuları yaşıyorlarsa ya da yanlış inanışları nedeniyle endişe duyuyorlarsa o zaman kontraseptif yöntem kullanmaktan çekinmekte ve ancak bu durumlarda erkeğe yönelik bir yöntem kullanmayı tercih etmektedirler. Erkeklerin de, güvenilirliği yüksek modern bir yöntem yerine, geleneksel yöntem olan geri çekmeyi tercih etmeleri dikkat çekicidir. Kulczyck'nin, Ortaylı'nın ve Tugay'ın çalışmalarında, sonuçlarımıza benzer şekilde, erkeklerin hormonal metodların eşlerinin sağlığıyla ilgili olumsuzluklar yapabileceğine yönelik korkuları ve eşlerinin sağlıklarını riske atmak istememeleri nedeniyle geri çekme yöntemini kullandıkları belirlenmiştir.⁹⁻¹¹ Araştırmamızda kadınların yöntem seçimine kendi başlarına karar vermelerinin; erkeklerin bu sorumluluğu eşlerine bırakmalarından kaynaklandığı görülmüştür. Ayrıca erkekler, gebelikten korunma sürecinde, daha çok seçilen yönetime onay verip vermeme şeklinde sorumluluk almaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde ataerkil aile yapısına paralel olarak erkeklerin, kadınların üreme davranışı üzerine etkili olduğu bilinmektedir.¹²⁻¹⁵ Bu bağlamda kadınların AP yöntemini kullanımını etkileyen faktörlerden biri de, erkeklerin seçilen yöntemin kullanımını onaylama durumudur.^{1,12} Yapılan çalışmalarda, erkeklerin büyük bölümünün kontraseptif yöntem kullanımı sorumluluğunun çiftlerin birlikte paylaşması gerektiğini kabul etmelerine rağmen, yöntem seçimi ve kullanımının içinde olmak istemedikleri, bunun kadının işi olduğunu ifade ettikleri vurgulanmıştır.^{12,15-17}

Araştırma kapsamında değerlendirilen kadınların tümünde yöntem seçiminde kontraseptifin gebelikten koruma özelliğinin tercihte en önemli

faktör olduğu, cinsel yaşama ilişkin etkisinin ise arka planda kaldığı hatta kadınların çoğu tarafından hiç dile getirilmediği belirlenmiştir. Kontraseptif yöntem seçimini etkileyen faktörlere yönelik yapılmış çalışmalarda da daha çok yöntemin gebelikten koruma özelliği, yan etkilerinin azlığı, ulaşılabilirliği, kullanım kolaylığı gibi faktörlerin ilk sıralarda yer aldığı belirlenmiştir. Bu çalışmalarda yöntemlerin cinsel yaşantıya olan etkisinin az olmasına yönelik bir tercih nedeninin, belki de katılımcılar tarafından da dile getirilmediği için, yer almadığı görülmüştür.^{8,18,19}

Kadınlar, kontraseptif yöntem seçiminde, gebelikten koruma ve yan etkilerinin az olması özelliklerinin eşleri tarafından daha arka planda düşünüldüğünü ifade etmişlerdir. Kadınlara göre kontraseptif yöntemin cinsel yaşantıyı olumsuz etkilememesi eşleri için önemli bir tercih nedenidir. Belki bu da istenmeyen gebeliğin sonuçlarının ve kontraseptif yöntemlerin daha çok kadına yüklenen bir sorumluluk olarak görülmesinin bir sonucu olarak düşünülebilir.

Literatürde hormonal kontraseptiflerin, özellikle OK'lerin, seksüel yaşama olan etkilerine yönelik veriler çelişkilidir. OK'lerin; kadınlarda gebelik riskini ortadan kaldırması, cinsel ilişkiyi kesintiye uğratmaması, orgazm sıklığını ve yoğunluğunu arttırmasına dair verilerin yanında, libidoyu negatif etkilediğini ve kadınların seksüel aktivilerini azalttığını gösteren veriler de vardır.²⁰⁻²⁵ Vusse ve ark.nın yaptığı çalışmada OK kullanan bazı kadınların libidolarının azalması, vajinal kuruluk ve depresyon yaşamaları nedeniyle ilişkilerinin olumsuz etkilendiği, bu nedenle doğal AP yöntemlerine geçiş yaptıkları belirlenmiştir.⁵ Bu verilere paralel olarak bizim çalışmamızda da hormonal kontraseptif kullanan kadınların bir kısmı gebe kalma korkusu ortadan kalktığı için memnun olduklarını belirtirken, bir kısmı da cinsel istekte azalma, sinirlilik, vajinal kuruluk nedeniyle cinsel yaşantılarının olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. Yine belki de eksik verilen danışmanlığın bir sonucu olarak, enjeksiyon yöntemini kullanan bir kadın ise, kanama düzensizliklerinin, gebelik korkusu yaratması nedeniyle cinsel yaşantısının olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir.

RİA; gebelikten koruma oranının yüksek olması, cinsel ilişkiyi kesintiye uğratmaması gibi etkileriyle güvenli bir modern kontraseptif yöntemdir.^{26,27} Ancak RİA'dan kaynaklanan kanama ve lekelenmeler, bazı erkeklerin ilişki sırasında RİA'nın ipliklerinden rahatsızlık duymaları, cinsel ilişki sırasında olumsuzluklara da neden olabilmektedir.⁷ Araştırmamız kapsamında RİA kullanmış olan kadınların bir kısmı; yöntemin gebelik korkusunu ortadan kaldırması nedeniyle cinselliklerini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Diğer bir kısmı ise kanama süresini uzatması, akıntı miktarını artırması gibi nedenlerle bu yöntemin cinselliklerini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Eryılmaz çalışmasında; RİA kullanımının kadınların ve eşlerinin cinsel yaşantılarını olumlu olarak etkilediğini belirtmiştir.²⁷ Bununla birlikte, RİA'nın cinsel yaşam üzerine etkisi olmadığını gösteren çalışmalar da vardır. Örneğin; Li yaptığı çalışmada, RİA'nın seksüel yaşam üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir.²⁸

Dünyada çok eskiden beri yaygın olarak kullanılan geri çekme yöntemi, ülkemizde de en fazla kullanılan yöntemdir.^{1,10} Kullanım nedenleri incelendiğinde uygulamasının kolay olması, hormon içermemesi ve yan etkilerinin olmaması dikkat çekmektedir.^{30,31} Bununla birlikte geri çekme yöntemi, gebelikten koruyucu etkin bir yöntem olmasının yanı sıra, ilişkiyi kesintiye uğratması, cinsel doyumsuzluk ve gerginliğe sebep olması, sık olarak gebelik endişesinin duyulması nedeniyle de çiftlerin cinselliklerini olumsuz olarak etkileyebilmektedir.^{11,27,29} Bizim çalışmamızda da benzer şekilde geri çekme yöntemini kullanan kadınlar sürekli hamile kalma korkusu nedeniyle tedirginlik yaşadıklarını, cinsellikten çok zevk alamadıklarını, eşlerinin de bu nedenlerle memnuniyetsiz olduklarını ifade etmişlerdir. Bu da geri çekme yönteminin cinsel yaşantıyı olumsuz şekilde etkilediğini göstermektedir.

Prezervatif kullanan kişilerin cinsel yaşantıya ilişkin deneyimleri çeşitlidir. Bazıları prezervatif kullanmayı itici bulurken, birçoğu ilişkinin hazzını artıran bir etmen olarak görmektedir.^{7,21,26,30} Prezervatif kullanan erkeklerde ereksiyonun daha uzun sürebildiği ve bu durumun kadının orgazma

ulaşmasını kolaylaştırabildiği belirtilmektedir. Diğer taraftan prezervatifin ilişkiyi kesintiye uğratması ve bariyer oluşturması nedeniyle cinsel isteği azalttığını belirten bulgular da vardır.^{7,26,27} Bizim çalışmamızda eşleri prezervatif kullanan kadınların bir kısmı kendilerinin herhangi bir olumsuzluk yaşamadıklarını, aksine rahat olduklarını ifade etmişlerdir. Bir kısmı ise bu yöntemin her ikisinin de cinselliklerini olumsuz etkilediğini düşünmektedir.

Kadınların yöntemlerin cinsel yaşantılarına olan etkileri konusundaki algılarının niceliksel verileri de ifadelerinden elde ettiğimiz analizlere benzer şekildedir. Buna göre modern kontraseptif yöntem olan OK ve RİA'nın cinsel yaşantıyı en az düzeyde olumsuz etkilediği (%40, %35) belirlenmiştir. Bu sonucun, kontraseptif yöntem tercihinde birinci önceliği olan gebelikten koruma özelliğinin bu yöntemlerde yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu özelliğin, her ne kadar kadınlar tarafından ifade edilmemiş olsa da, yöntemlerin ilişkiyi kesintiye uğratmaması ve ilişki öncesi hazırlık gerektirmemesinden de kaynaklandığı da düşünülmektedir. Nitekim gebe kalma riskinin neredeyse hiç olmadığı tüpligasyon yöntemini kullanan 3 kadın bu yöntemin cinselliklerini hiç etkilemediğini, hatta gebelik korkusu yaşamadıkları için çok da rahat olduklarını ifade etmiştir. Bunlara paralel olarak ilişkiyi kesintiye uğratan ve sürekli gebelik korkusu yaşatan, takvim ve geri çekme yöntemini kullanan kadınlar, cinselliklerinin yüksek oranda olumsuz etkilendiğini (%90, %78) belirtmişlerdir. Bu araştırmada, üremeden tam olarak bağımsızlaştırılmayan bir cinselliğin, cinsel yaşamı olumsuz etkilediği, kadınların gebelik korkusu yaşamadan cinsel yaşam sürmeyi her şeyden daha çok istedikleri belirlenmiştir.

SONUÇ

Bu çalışma sonuçlarına göre; her yöntemin farklı düzeyde de olsa çiftlerin cinsel yaşantıları üzerine etkileri olduğu belirlenmiştir. Bu etkilerin kişiler tarafından algılanmasının, yöntemin gebelikten koruma özelliğine bağlı olarak değiştiği belirlenmiştir. Yöntemin gebelikten koruma oranının yük-

sek olması durumunda, cinsel yaşantıya olan etkinin daha geri plana atılabildiği ve kadınlar tarafından buna katlanılabildiği belirlenmiştir.

Üreme sağlığı alanında çalışan sağlık personeli, kontraseptiflerin tercih ve kullanımına ilişkin vereceği eğitimin içine bu araştırma sonucunda belirlenen olumsuz etkileri ve bu etkileri azaltıcı veya önleyici önerileri de entegre ettiği takdirde (libidoyu artırıcı kremlerin önerilmesi

vb.) hem kadının hem de eşinin üreme sağlığı kalitesinin artmasına katkıda bulunulabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca kontraseptiflerin hepsinin genel olarak değerlendirmeye alındığı bu niteliksel çalışmanın sonuçlarını geliştirmek amacıyla her bir kontraseptif yöntem için ayrı olmak üzere daha geniş perspektifte niceliksel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ünalın T, Koç İ, Tezcan S. Family Planning, Hacettepe University Institute of Population Studies, Demographic and Health Survey, 2003. Hacettepe University Institute of Population Studies, Ministry of Health Child Health and Family Planning General Directorate, State Planning Organization and European Union: Ankara, Türkiye; 2004. p.61-77.
- Ullah ANZ, Humble ME. Determinants of oral contraceptive pill use and its discontinuation among rural women in Bangladesh. *Reproductive Medicine and Biology* 2006;5(2):111-21.
- Green LW, Ottoson JM. Reproductive, Infant and Child Health. *Community Health*. 7th ed. Vancouver: British Columbia, Mosby-Year Book, Inc. 1994. p.119-46.
- Alcala MJ. Defining Reproductive Health Rights. Action for the 21st century: reproductive health and rights for all. Summary report of recommended actions on reproductive health and rights of the Cairo ICPD Programme of Action, September 1994. New York: Family Care International;1994. p.45.
- Vusse VL, Hanson L, Fehring RJ, Newman A, Fox J. Couples' views of the effects of natural family planning on marital dynamics. *Journal of Nursing Scholarship* 2003;35(2):171-6.
- Aksayan S, Bahar Z, Bayık A, Emiroğlu ON, Erefe İ, Görak G, et al. [Qualitative Study Designs], *Nursing in Research Principles, Duration and Methods*. 1th ed. Odak Offset, İstanbul, Türkiye, 2002. p.103-12.
- Sexuality and Reproductive Health. National Family Planning Service Directory Vol:1. Family Planning and Reproductive Health, Turkish Ministry of Health- Child Health and Family Planning General Directorate. 4th ed. Ankara. Damla printing; 2005. p.191-204.
- Bahar ÖŞ. [Regulatin of Fertility, Basics Information on Family Planning]. *Human Resource Development Foundation*. 4th ed. Ankara: Damla Printing; 2003. p.5-15.
- Kulczycki A. The determinants of withdrawal use in Turkey: A husband's imposition or a woman's choice?. *Soc Sci Med* 2004;59(5):1019-33.
- Ortaylı N, Bulut A, Ozuğurlu M, Çokar M. Why Withdrawal? Why Not Withdrawal? Men's Perspectives. *Reproductive Health Matters* 2005; 13(25):164-173.
- Tugay AN, Pala K, Irgil E. Family planning choices and some characteristics of coitus interruptus user in Gemlik, Turkey. *Women's Health Issues* 2001;11(5):442-7.
- Yeter K, Bilgili N, Karaçam Z. [Men's views on family planning and participation status who live in Gulveren Health Clinic district]. *Health and Society* 2004;14(1):56-66.
- Grady WR, Tanfer K, Billy JOG, Lincoln HL. Men's perception of their roles and responsibilities regarding sex, contraception and child-bearing. *Fam Plann Perspect* 1996;28(5):221-6.
- Akın L, Özyayın N, Aslan D. [Factors effecting the men's family planning method usage in Turkey], *Gülhane Medical Journal* 2006;48(2):63-9.
- Mistik S, Naçar M, Mazicioğlu M, Çetinkaya F. Married men's opinions and involvement regarding family planning in rural areas. *Contraception* 2003;67(2):133-7.
- Save CD, Erbayır T, Kalaca S, et al. Resistance against contraception or medical contraceptive methods; a qualitative study on women and men İstanbul. *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care* 2004;9(2):94-101.
- Fortunati LN, Floerchinger-Franks G. Men and family planning: what is their future role? *J Am Acad Nurse Pract* 2001;13(10):473-9.
- Ross J, Hardee K, Mumford E, Eid S. Contraceptive method choice in developing countries. *International Fam Plann Perspect* 2002; 28(1):32-40.
- Foran TM. New contraception choices across reproductive life. *Med J Aust* 2003;178(12):616-20.
- Graham CA, Ramos R, Bancroft J, Maglaya C, Farley TM. The effects of steroidal contraceptives on the well-being and sexuality of women. A double blind, placebo-controlled, two centre study of combined and progesteron-only methods. *Contraception* 1995;52(6):363-9.
- Sanders SA, Graham CM, Bass J, Bancroft J. A prospective study of the effects of oral contraceptives on sexuality and well-being and their relationship to discontinuation. *Contraception* 2001;64(1):51-8.
- Guida M, Di Spiezio Sardo A, Bramante S, Sparice S, Acunzo G, et al. Effects of two types of hormonal contraception--oral versus intravaginal--on the sexual life of women and their partners. *Hum Reprod* 2005;20(4):1100-6.
- MacGregor EA, de Lignieres B. The place of combined oral contraceptives in contraception. *Cephalalgia* 2000;20(3):157-63.
- Freeman S. Nondaily hormonal contraception: considerations in contraceptive choice and patient counseling. *J Am Acad Nurse Pract* 2004;16(6):226-38.
- Panzer C, Wise S, Fantini G, Kang D, Munariz R, Guay A. Impact of oral contraceptives on sex hormone-binding globulin and androgen levels: A retrospective study in women with sexual dysfunction. *J Sex Med* 2006;3(1):104-13.
- Yurdakul M, Vural G. Reasons for using traditional methods and role of nurses in family planning. *Contraception* 2002;65(5):347-50.
- Eryılmaz YH, Arslan H, Kömürçü N. [The effects of used contraceptives on couples and usage faults]. *Nursing Forum* 1999;2(3):114-8.

- 28 Li RH, Lo SS, Teh DK, Tong NC, Tsui MH, Cheung KB, et al. Impact of common contraceptive methods on quality of life and sexual function in Hong Kong Chinese women. *Contraception* 2004;70(6): 474-82.
- 29 Mynitti C, Ballan A, Dewachi O, El-Kak F, Deeb ME. Challenging the stereotypes: men, withdrawal and reproductive health in Lebanon. *Contraception* 2002;65(2):165-70.
- 30 Yanikkerem E, Acar H, Elem E. Withdrawal users' perceptions of and experience with contraceptive methods in Manisa, Turkey. *Midwifery* 2006;22(3):274-84.
- 31 Güngör S, Başer I, Göktolga Ü, Eşber Ö, Uğur K. [Efficacy of withdrawal method and the importance of education level]. *Gülhane Medical Journal* 2006;48(1):8-10.